

СИСТЕМА ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

©2021 КОРОВІЙ В. В.

УДК 336.14
JEL: H20; H21; H29

Коровій В. В. Система податкового регулювання в умовах трансформаційної економіки

Метою статті є обґрунтування напрямів розвитку системи податкового регулювання на середньострокову перспективу, враховуючи особливості трансформаційної економіки. У статті здійснено аналіз податкового навантаження в країнах вибірки Центральної та Східної Європи за період 2006–2019 рр. Вищий рівень податкового навантаження, ніж в Україні, зафіксовано для Словенії та Угорщини. Досліджено рейтинг і показники держав Центральної та Східної Європи в рейтингу Paying Taxes 2020. Обґрунтовано доцільність і заходи покращення позицій України в наведеному рейтингу, зокрема в частині зниження часових витрат на сплату податків і заповнення податкової звітності. Здійснено оцінку можливостей підвищення рівня результативності системи податкового регулювання в частині оптимізації податкових витрат. Для країн з трансформаційною економікою доцільно використовувати пропорційну шкалу оподаткування, тому що її диференціація збільшує вартість адміністрування та створює додаткові можливості для маніпуляцій та уникнення оподаткування певними платниками. Обґрунтовано потребу податкового стимулювання науково-дослідної та інноваційної діяльності в умовах трансформації економіки. З метою забезпечення стійкого економічного зростання запропоновано напрями підвищення рівня соціально-економічного розвитку територій і збільшення фіскальної спроможності місцевих бюджетів.

Ключові слова: податкове регулювання, податкова політика, податки, адміністрування податків, податкове навантаження.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-5-359-364>

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 13.

Коровій Валерій Вікторович – кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри фінансів, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: Koroviy@i.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0625-6547>

UDC 336.14
JEL: H20; H21; H29

Koroviy V. V. The Tax Regulation System in Transformational Economy

The article is aimed at substantiating the directions of development of the tax regulation system for the medium term, taking into account the peculiarities of the transformational economy. The article analyzes the tax burden in the countries of the sample of Central and Eastern Europe for the period 2006-2019. A higher level of tax burden than in Ukraine is recorded for Slovenia and Hungary. The rating and indicators of Central and Eastern European countries in the Paying Taxes 2020 rating are studied. The expediency and measures to improve Ukraine's position in the above mentioned rating are substantiated, in particular in terms of reducing the time costs of paying taxes and filling in tax reports. The possibilities of increasing the effectiveness of the tax regulation system in terms of optimizing tax expenditures are estimated. For countries with a transformational economy, it is advisable to use a proportional scale of taxation, because its differentiation increases the cost of administration and creates additional opportunities for manipulation and tax avoidance by certain payers. The need for tax incentives for research and innovation activities in the context of transformational economy is substantiated. In order to ensure sustainable economic growth, directions for increasing the level of socio-economic development of territories and increasing the fiscal capacity of local budgets are proposed.

Keywords: tax regulation, tax policy, taxes, administration of taxes, tax burden.

Fig.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 13.

Koroviy Valeriy V. – PhD (Economics), Associate Professor, Candidate on Doctor Degree of the Department of Finance, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: Koroviy@i.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0625-6547>

Податкова політика відіграє значну роль у регулюванні процесів економічного та соціального розвитку країни. Від кількості податкових платежів, ставок податків, тривалості заповнення податкової звітності та сплати податків, рівня прозорості діяльності фіскальних органів, результативності заходів податкового контролю й аудиту залежить довіра платників податків до податкової системи. Сучасна конкуренція світових держав за фінансовий і людський капітал актуалізує питання розвитку механізму податкового регулювання, спрямованого на забезпечення найбільш комфортних умов для підприємств і домогосподарств у сфері сплати податків. Поява цифрових технологій спрощує податкове

адміністрування, боротьба за інвестиційні потоки обумовлює потребу зниження податкових ставок і запровадження податкових пільг для нових підприємств. Потреба в робочій силі, міграційні процеси впливають на трансформацію системи соціального захисту та оподаткування оплати праці. Водночас залишається потреба збалансування бюджету, акумулювання достатнього обсягу податкових надходжень для належного виконання державою своїх функцій, що виставляє рестрикції для зниження податкового навантаження. У глобалізованому світі, та в Європейському Союзі зокрема, діють уніфіковані правила податкового регулювання, що також впливає на можливості проведення податкових реформ. Важливим є

визначення напрямів розвитку податкового регулювання для трансформаційної економіки з метою забезпечення стійкого економічного зростання.

Питанням розвитку системи податкового регулювання, посилення ефективності заходів фіскальної політики присвячено значна кількість публікацій вітчизняних і зарубіжних науковців. Напрями розбудови фіскального простору, забезпечення результативності податкових стимулів для економічного розвитку висвітлені в публікації Р. Хюдрома, М. Коза, Ф. Онзорге (*R. Huidrom, M. A. Kose, F. L. Ohnsorge*) [1]. Основні особливості податкової політики в країнах з економікою, що розвивається, та напрями її подальшого вдосконалення досліджено В. Танзі та Х. Зі (*V. Tanzi, H. H. Zee*) [2]. Р. Бал і Р. Бірд (*R. Bahl, R. Bird*) вивчали передумови зарахування податкових надходжень до бюджетів різних рівнів і фіскальну ефективність місцевих податків у країнах з трансформаційною економікою [3]. Проблемам підвищення фіскальної значущості податків за сучасних умов і розвиток механізму податкового регулювання присвячена монографія А. Нікітішина [4]. Цикл праць І. Чугунова сфокусовано на покращенні якості інституційного середовища вітчизняної податкової політики, підвищенні дієвості її фіскальної та регулюючої функцій [5–7]. В. Мельником і Т. Кошук обґрунтовано пропозиції щодо розробки вітчизняної податкової політики, враховуючи євроінтеграційні пріоритети та завдання [8]. Водночас потребують подальшого дослідження питання вдосконалення методологічних та інституційних засад системи податкового регулювання, враховуючи сучасні виклики та пріоритети економічного розвитку.

Метою статті є обґрунтування напрямів розвитку системи податкового регулювання на середньострокову перспективу, враховуючи особливості трансформаційної економіки.

Метою податкового регулювання є отримання достатніх обсягів надходжень до бюджету для фінансування діяльності завдань і функцій державних і місцевих органів влади неінфляційним шляхом. Вибір оподаткування залежить від таких факторів, як рівень розвитку, потреба та прагнення до збільшення публічних послуг та інституційна спроможність фіскальних органів ефективно справляти податки [3]. У сучасних умовах розвитку основними принципами формування системи податкового регулювання є фіскальна достатність, соціальна справедливість, нейтральність, економічність, рівномірність і зручність сплати податків і зборів [4]. Доцільним є подальший розвиток інституційної архітектури податкового регулювання, що дозволить забезпечити рівновагу в податковому просторі, тим самим сприяючи розвитку економічної кон'юнктури. Для країн з трансформаційною економікою важливо оцінити діапазон сприятливого впливу податкового

навантаження на економічні процеси, напрацювати дієві пропозиції щодо посилення фіскальної ефективності податків без погіршення умов ведення бізнесу в країні. Емпіричний досвід свідчить, що оподаткування суттєво впливає на показник норми заощаджень та інвестування. В макроекономічному аспекті рівень податкового навантаження розраховують шляхом співвідношення обсягів податкових надходжень із соціальними відрахуваннями до валового внутрішнього продукту. У періоді 2006–2019 рр. у країнах Центральної та Східної Європи (до вибірки якої ми включили 10 країн – членів ЄС та Україну) значення даного показника коливались від 26,98% (у Румунії) до 38,19% (в Угорщині). Вищий рівень податкового навантаження, ніж в Україні, зафіксовано для Словенії та Угорщини (*рис. 1*).

Країни Центральної та Східної Європи мають значний масив спільних характеристик з огляду на структуру економіки, інституційне середовище та особливості фіскального простору. Розпочинаючи із середини 1990-х років досліджувана вибірка країн провела структурні реформи економіки та публічних фінансів, переорієнтувавшись від централізованої до децентралізованої бюджетної системи.

Таким чином, теза про те, що в ЄС рівень податкового навантаження є вищим в Україні не зовсім відповідає дійсності. Для країн колишнього соціалістичного табору, які здійснили структурні економічні реформи в 1990-х роках, притаманний менший рівень оподаткування. За сучасних умов податкове навантаження є одним із вагомих чинників, що забезпечує конкурентні переваги для розвитку підприємництва. Зростання конкуренції на світовому та регіональному ринках, особливо в умовах посткризового відновлення, знижує можливості вітчизняних виробників розширювати свою частку на них. Наразі багато технологічних держав, які пройшли шлях від сировинної економіки до розвинутої, на кшталт Чилі чи Південної Кореї, в основу розробки своєї податкової політики заклали напрацювання А. Лаффера в частині ліберального напрямку управління економікою з помірними ставками оподаткування [1]. Деякі країни, які багаті на сировинні ресурси, зокрема вуглеводні, доволі ефективно проводять структурну диференціацію економіки зі створенням фінансових, туристичних хабів, формування сприятливого інвестиційного середовища для бізнесу. Ставки податків є мінімальними, адміністрування переведено в онлайн-режим, відсутне оподаткування доходів резидентів тощо. Система адміністрування податків модифікується в напрямі створення необхідних можливостей для самообслуговування платників податків, тобто на засадах простоти та мінімізації часових затрат на справляння податків.

Варто зазначити, що співвідношення обсягу податкових надходжень до ВВП не є визначальним

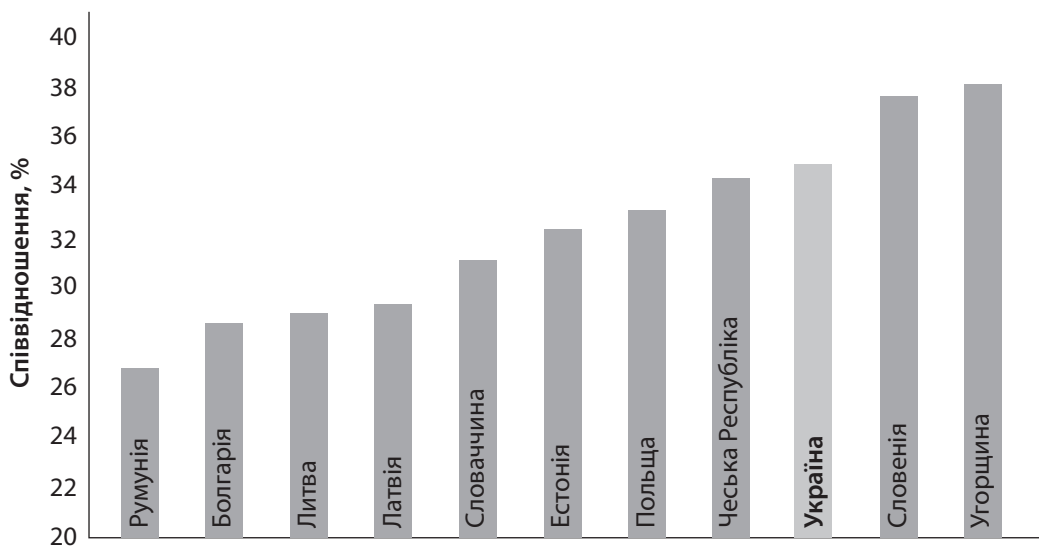

Рис. 1. Співвідношення податкових надходжень із соціальними відрахуваннями до ВВП у країнах Центральної та Східної Європи у 2006–2019 рр., %

критерієм оцінки рівня податкового навантаження та показником ефективності системи оподаткування. Значну роль у даному контексті відіграють показники податкового навантаження в розрізі факторів виробництва та робочої сили. У цей час у розвинутих країнах спостерігається градуальне зниження прогресії оподаткування доходів, одночасно підвищуються рівні мінімальної заробітної плати та неоподаткованого мінімуму. Проте в країнах з трансформаційною економікою станом на сьогодні більш поширеною практикою є застосування пропорційної шкали оподаткування. Загальносвітовим трендом є пониження значень ставки податку на прибуток, що обумовлено потребою формування сприятливих умов для розвитку підприємництва, створення привабливого клімату для залучення іноземного капіталу, враховуючи зростання конкуренції в глобалізованому світі. Податкова політика адаптується до запитів підприємництва з метою упередження відтоку капіталу за межі країни, збільшення рівня тіньової економіки. З метою посилення дієвості вітчизняної системи податкового регулювання доцільно врахувати тенденції трансформації податкових механізмів, які притаманні країнам з емерджентною економікою в частині зменшення фіскального навантаження на міжнародну торгівлю [2], усунення невідповідності податкового навантаження по податках на індивідуальні та корпоративні доходи, активізації податкового стимулювання інноваційної діяльності та інвестиційних потоків.

Рейтинг Світового Банку *Doing Business* одним із важливих компонентів оцінювання рівня ділового середовища в країні визначає сплату податків *Paying Taxes*. За рейтингом 2020 р. серед досліджуваної вибірки 10 країн Центральної та Східної Європи в топ-30 країн увійшли 3 країни: Естонія – 12 місце,

Латвія – 16 місце, Литва – 18 місце. Натомість Україна посіла 65 місце зі 190 країн. Даний компонент рейтингу формується на підставі здійснення оцінки стану оподаткування підприємств, які є юридичними особами, на основі сукупності показників, до основних з яких належить: частка сплачених податків до обсягу одержаного прибутку; час на заповнення податкової звітності та сплати податків; кількість податкових платежів; *post-filling index*. Фокус дослідження спрямований на оцінювання адміністрування таких податків, як податок на прибуток, податки на оплату праці (податок на доходи фізичних осіб і соціальні внески), ПДВ. Основні складові даного рейтингу для країн Центральної та Східної Європи, а також України наведено в табл. 1. Як можна спостерігати, за показником податкового навантаження Україна посідає 4 місце серед країн вибірки. За нинішніх реалій з метою зниження податкового навантаження пріоритетними заходами є здійснення інституційних змін системи взаємовідносин податкової служби та платників податків. Для послаблення фіскального тиску насамперед слід здійснити оптимізацію видатків бюджету з метою утримання бюджетної стійкості та збалансованості.

Резервом покращення позицій України в представленому рейтингу є зниження часових витрат на сплату податків і заповнення податкової звітності (насамперед з ПДВ), за цим критерієм ми поступаємося лише двом країнам у вибірці – Польщі та Болгарії. Перспективними напрямками є модифікація системи оподаткування, враховуючи цифрові трансформації економіки. Потребує подальшого вдосконалення механізм податкового контролю за доходами іноземних компаній, протидія в розмиванні податкової бази [7], розширення обов'язкових і чітких правил розкриття інформації про платників податків і об'єкти оподаткування, підвищення ефективності

Позиції в рейтингу Paying Taxes-2020 країн Центральної та Східної Європи

Країна	Позиція в рейтингу	Бал	Податкове навантаження, %	Часові затрати	Кількість платежів	post-filing index
Естонія	12	89,9	47,8	50,0	8	99,4
Латвія	16	89,0	38,1	168,5	7,0	98,1
Литва	18	88,8	42,6	95,0	10,0	97,5
Румунія	32	85,2	20,0	163,0	14,0	76,8
Словенія	45	83,3	31,0	233,0	10,0	80,0
Чеська Республіка	53	81,4	46,1	230,0	8,0	90,5
Словаччина	55	80,6	49,7	192,0	8,0	87,2
Угорщина	56	80,6	37,9	277,0	11,0	87,5
Україна	65	78,1	45,2	327,5	5,0	86,0
Польща	77	76,4	40,8	334,0	7,0	77,4
Болгарія	97	72,3	28,3	441,0	14,0	71,2

Джерело: складено на основі даних PwC.

механізмів вирішення транскордонних податкових спорів. Відповідно до змін завдань і пріоритетів системи податкового регулювання слід удосконалити інституційну матрицю та структуру органів державної податкової служби. Враховуючи зарубіжний досвід необхідно затвердити в стратегічних документах та при проведенні конкурсів на заміщення вакантних посад топ-менеджменту фіскальних органів показники ефективності діяльності даних органів на середньострокову перспективу, у розрізі категорій, зокрема фіскальної спроможності, функціональної ефективності, якості обслуговування платників податків і ступеня їх задоволеності, міжнародних індексів податкової конкуренції. З метою збалансованої оцінки діяльності податкової служби та ступеня досягнення відповідних завдань важливо постійно проводити моніторинг динамічних змін значень показників у розрізі наведених груп, а також чинників і причин, які впливають на їх досягнення.

Слід зазначити, що для підвищення рівня результативності система податкового регулювання потребує постійної оптимізації податкових витрат. Міжнародні інституції пропонують у цьому руслі три універсальні правила. *По-перше*, податкові бази повинні бути якомога ширшими. Тому для реалізації компенсаторної функції податкового регулювання в умовах посткризового відновлення чи для збалансування бюджету пропонуються зміни податкового законодавства, що стосуються податків на споживання. Дана категорія податків має найбільшу базу оподаткування, тому найкраще серед усіх інших податків мінімізує спотворення в споживанні товарів. Певні категорії підакцизних товарів, у тому числі тютюнові вироби, паливо, алкогольні напої та спирт можуть оподатковуватися за відносно вищою став-

кою, враховуючи еластичність попиту зазначених категорій. Ще однією пропозицією є елімінація податкових пільг для податку на прибуток, задля того, щоб уникнути податкових зловживань у майбутньому.

По-друге, рекомендовано знижувати податкові ставки задля мінімізації рівня тіньової економіки та створення конкурентних переваг для підприємництва. Однак слід зважати на необхідність збалансування бюджету та виконання взятих державою зобов'язань, зокрема щодо обслуговування та погашення державного боргу. Для країн з трансформаційною економікою доцільно використовувати пропорційну шкалу оподаткування, тому що її диференціація збільшує вартість адміністрування та створює додаткові можливості для маніпуляцій та уникнення оподаткування певними платниками. З точки зору ефективності краще отримувати надходження до бюджету шляхом використання єдиної ставки на широкій основі, а не шляхом поділу цієї бази на сегменти та накладання диференціальних ставок на кожен сегмент.

По-третє, важливо проводити модифікацію оподаткування капіталу, передусім це стосується податку на прибуток підприємств. Даний податок має бути максимально простим в адмініструванні, що стосується обліку та звітності, його ставка має бути пониженою для формування необхідних передумов для розвитку інвестиційної діяльності та бізнесу [13]. Розбудову трирічного бюджетного планування має бути спрямовано на підвищення точності планування та прогнозування податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів. Крім того, вкрай важливо забезпечити виконання принципу стабільності податкового законодавства, що є важливою умовою довгострокового прогнозування та планування діяльності інвесторів.

Наявні тренди розвитку державної фіскальної політики визначають доцільність підвищення інституційної спроможності вітчизняної системи податкового регулювання за рахунок зниження рівня мінімізації податкових зобов'язань, покращення транспарентності у сфері оподаткування, посилення міжнародної співпраці по налагодженню інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності фіскальних органів у рамках контролю діяльності транснаціональних корпорацій, припинення недобросовісних податкових практик, здійснення системного моніторингу податкових ризиків. Важливим є вдосконалення правил трансферного ціноутворення, розбудови електронних сервісів взаємодії фіскальних органів і платників податків [4].

За даними Державної служби статистики України, падіння реального ВВП продовжується вже 5 кварталів поспіль [9]. Забезпечення стійких темпів економічного розвитку потребує посилення дієвості вітчизняного механізму податкового регулювання економіки. В основі вибору податкових інструментів стимулювання розвитку галузей економіки мають бути можливості вирішення завдань їх модернізації, досягнення пріоритетів соціально-економічного розвитку країни, покращення інвестиційної та інноваційної активності суб'єктів підприємництва. Для підвищення дієвості та результативності впливу податкової політики на економічний розвиток доцільно розвивати важелі податкового стимулювання науково-дослідної та інноваційної діяльності за рахунок інкорпорації у вітчизняний механізм оподаткування інвестиційного податкового кредиту та інвестиційного (підвищеного) вирахування витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи [6].

Задля підвищення дієвості системи податкового регулювання при формуванні доходів бюджету країни слід поетапно покращувати якість прогнозування макроекономічних показників та планування податкових надходжень, посилити функціональну ефективність механізмів стягнення та упередження зростання податкової заборгованості суб'єктів господарювання [8]. Важливо посилити координацію фіскальної та монетарної політики щодо оцінювання та врахування впливу зміни середнього курсу національної валюти до іноземних валют – країн основних зовнішньоекономічних партнерів на імпорт і надходження бюджетоутворюючих податків, а також зміни експорту на бюджетне відшкодування податку на додану вартість. Необхідно вдосконалити систему моніторингу та оцінки галузевих ризиків при плануванні та забезпеченні податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів.

Одним із напрямів забезпечення сприятливих умов для стійкого економічного розвитку країни є оптимізація податкового потенціалу територіальних громад шляхом надання розширеної фіскальної децентралізації місцевим бюджетам без поглиблення

міжрегіональної диференціації соціально-економічного розвитку. Реалізація наведеного має позитивно вплинути на зниження обсягу трансакційних витрат управлінського механізму публічними фінансами. Розробка заходів у сфері фіскальної децентралізації має ґрунтуватися на емпіричному досвіді системи податкового регулювання, особливостях фіскальних взаємовідносин між економічними агентами. Протягом останнього часу вплив децентралізації бюджетних відносин на економічний розвиток був позитивним у країнах Центральної та Східної Європи. Ефект, який спостерігався, був досягнутий завдяки підвищенню ефективності процедур державного фінансового контролю, здійснених завдяки високій прозорості та підзвітності відповідних місцевих органів влади. Водночас децентралізація у сфері бюджетних доходів та податкова автономія суттєво не сприяли збільшенню ділової активності економічних агентів і реальному зростанню ВВП.

Податкові надходження становлять найбільшу частку доходів місцевого бюджету [12]. За сучасних умов розвитку важливим є реалізація структурних змін механізму місцевого оподаткування, що дозволить підвищити фіскальну значимість місцевих податків і зборів. Підвищення рівня соціально-економічного розвитку країни та територіальних громад, досягнення мультиплікативного ефекту при реалізації податкової політики потребує застосування системно-синергетичного підходу до реалізації фіскальної, економічної та соціальної функції податків [10; 11].

ВИСНОВКИ

Система податкового регулювання забезпечує формування податкових надходжень для виконання державними та місцевими владними інституціями відповідних функціональних повноважень і завдань. Окрім того, дана система здійснює значний вплив на інвестиційне середовище в країні, ділову активність, міграційні процеси робочої сили. Система адміністрування податків має удосконалюватись в напрямі створення необхідних можливостей для самообслуговування платників податків, тобто на засадах простоти та мінімізації часових затрат на справляння податків. Для підвищення дієвості та результативності впливу податкової політики на економічний розвиток доцільно розвивати важелі податкового стимулювання науково-дослідної та інноваційної діяльності. У подальшому також доцільно проводити оптимізацію податкового потенціалу бюджетів територіальних громад без поглиблення міжрегіональної диференціації соціально-економічного розвитку території. Вкрай важливо забезпечити виконання принципу стабільності податкового законодавства, що є важливою умовою довгострокового прогнозування та планування діяльності інвесторів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Huidrom, R., Kose, M. A., Ohnsorge, F. L. Challenges of Fiscal Policy in Emerging and Developing Economies. *Emerging Markets Finance and Trade*. 2018. Vol. 54. Is. 9. P. 1927–1945. DOI: <https://doi.org/10.1080/1540496X.2017.1328354>
2. Tanzi, V., Zee, H. H. Tax policy for emerging markets: developing countries. *National Tax Journal*. 2000. Vol. 53. No. 2. P. 299–322. DOI: <https://doi.org/10.17310/ntj.2000.2.07>
3. Bahl, R., Bird, R. Subnational taxes in developing countries: The way forward. *Public Budgeting & Finance*. 2008. Vol. 28. Is. 4. P. 1–25. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1540-5850.2008.00914.x>
4. Нікітішин А. О. Податкова політика в умовах економічних перетворень : монографія. Київ : КНТЕУ, 2019. 480 с.
5. Chugunov, I., Pasichnyi, M. Fiscal stimuli and consolidation in emerging market economies. *Investment Management and Financial Innovations*. 2018. Vol. 15. Is. 4. P. 113–122. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15\(4\).2018.09](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15(4).2018.09)
6. Chugunov I., Pasichnyi M., Koroviy V., Kaneva T., Nikitishin A. Fiscal and Monetary Policy of Economic Development. *European Journal of Sustainable Development*. 2021. Vol. 10. Is. 1. P. 42–52.
7. Чугунов І. Я. Бюджетна стратегія суспільного розвитку. Київ : КНТЕУ, 2021. 532 с.
8. Мельник В. М., Кошук Т. В. Податкова політика України в умовах імплементації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. *Фінанси України*. 2016. № 7. С. 7–25. URL: http://finukr.org.ua/docs/FU_16_07_007_uk.pdf
9. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Возняк Г. В., Жеребило І. В. Формування фінансово спроможних територіальних громад: ризики децентралізації. *Фінанси України*. 2020. № 1. С. 73–82. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2020.01.073>
11. Afonso, A., Venâncio, A. Local territorial reform and regional spending efficiency. *Local Government Studies*. 2019. Vol. 46. Is. 6. P. 888–910. DOI: <https://doi.org/10.1080/03003930.2019.1690995>
12. Pasichnyi, M., Kaneva, T., Ruban, M., Nepytyaliuk, A. The impact of fiscal decentralization on economic development. *Investment Management and Financial Innovations*. 2019. Vol. 16. Is. 3. P. 29–39. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16\(3\).2019.04](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16(3).2019.04)
13. Bird, R. M., Zolt, E. M. Tax policy in emerging countries. *Environment and Planning C: Government and Policy*. 2008. Vol. 26. Is. 1. P. 73–86. DOI: <https://doi.org/10.1068/cav3>

REFERENCES

- Afonso, A., and Venancio, A. "Local territorial reform and regional spending efficiency". *Local Government Studies*, vol. 46, no. 6 (2019): 888-910. DOI: <https://doi.org/10.1080/03003930.2019.1690995>
- Bahl, R., and Bird, R. "Subnational taxes in developing countries: The way forward". *Public Budgeting & Finance*, vol. 28, no. 4 (2008): 1-25. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1540-5850.2008.00914.x>

- Bird, R. M., and Zolt, E. M. "Tax policy in emerging countries". *Environment and Planning C: Government and Policy*, vol. 26, no. 1 (2008): 73-86. DOI: <https://doi.org/10.1068/cav3>
- Chugunov, I. et al. "Fiscal and Monetary Policy of Economic Development". *European Journal of Sustainable Development*, vol. 10, is. 1 (2021): 42-52.
- Chugunov, I., and Pasichnyi, M. "Fiscal stimuli and consolidation in emerging market economies". *Investment Management and Financial Innovations*, vol. 15, no. 4 (2018): 113-122. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15\(4\).2018.09](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15(4).2018.09)
- Chuhunov, I. Ya. *Biudzhetna stratehiia suspilnoho rozvytku* [Budget Strategy of Social Development]. Kyiv: KNTEU, 2021.
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Huidrom, R., Kose, M. A., and Ohnsorge, F. L. "Challenges of Fiscal Policy in Emerging and Developing Economies". *Emerging Markets Finance and Trade*, vol. 54, no. 9 (2018): 1927-1945. DOI: <https://doi.org/10.1080/1540496X.2017.1328354>
- Melnyk, V. M., and Koshchuk, T. V. "Podatkova polityka Ukrainy v umovakh implementatsii Uhody pro asotsiatsiiu z Yevropeiskym Soiuzom" [Tax Policy of Ukraine in Terms of Implementation the Association Agreement with the European Union]. *Finansy Ukrainy*, no. 7 (2016): 7-25. http://finukr.org.ua/docs/FU_16_07_007_uk.pdf
- Nikitishyn, A. O. *Podatkova polityka v umovakh ekonomichnykh peretvoren* [Tax Policy in the Context of Economic Transformation]. Kyiv: KNTEU, 2019.
- Pasichnyi, M. et al. "The impact of fiscal decentralization on economic development". *Investment Management and Financial Innovations*, vol. 16, no. 3 (2019): 29-39. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16\(3\).2019.04](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16(3).2019.04)
- Tanzi, V., and Zee, H. H. "Tax policy for emerging markets: developing countries". *National Tax Journal*, vol. 53, no. 2 (2000): 299-322. DOI: <https://doi.org/10.17310/ntj.2000.2.07>
- Vozniak, H. V., and Zherybylo, I. V. "Formuvannia finansovo spromozhnykh terytorialnykh hromad: ryzyky detsentralizatsii" [The Formation of Financially Solvent Territorial Communities: Risks of Decentralization]. *Finansy Ukrainy*, no. 1 (2020): 73-82. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2020.01.073>